

Својим решењем Гзс 62/86 од 9. априла 1987. године Савезни суд је захтев за заштиту законитости одбио као неоснован. При том је у образложењу навео да је правилно схватање на које се указује у захтеву за заштиту законитости да се одредбе о застарелости потраживања које у члану 379. садржи Закон о облигационим односима могу односити само на захтеве из облигационо правних односа, због тога што се, како је предвиђено чланом 1. наведеног закона, тим законом уређују само односи облигационоправне природе. Стога је за разрешење спорног правног питања и оцену основаности захтева за заштиту законитости битна природа станарског права коју опредељује садржина тога права.

Станарско право, наводи Савезни суд, сагледано у светлу правног односа између носиоца станарског права и даваоца стана на коришћење садржи већи број овлашћења једне и друге стране у том правном односу. Врста и садржина појединих овлашћења прописују су законским нормама принудног карактера, а на овај конкретан случај примењује се Закон о стамбеним односима САП Војводине, укључујући и општа правила о стварном и облигационом праву из савезних закона, која наведеним покрајинским законом нису посебно уређена.

Станарско право, као право трајног коришћења стана, како је то прописано и у члану 164. Устава СФРЈ, несумњиво има елемената стварног права, јер је везано за одређени стан, трајног је карактера и делује према свима, а не само према даваоцу стана на коришћење. Међутим, станарско право садржи и низ овлашћења која важе само за првни однос између носиоца станарског права и даваоца стана на коришћење из којих произлазе трајне обавезе једне односно друге стране на одређена чињења и понашања, а чије кршење повлачи одређене санкције, укључујући и престанак станарског права, које иначе може да престане и из одређених објективних услова прописаних законом. Та овлашћења и обавезе која делују само између субјеката овог правног односа су облигационоправног карактера и на њих се примењују општа правила облигационог права, ако законом републике односно аутономне покрајине није другачије прописано. Стога је и право даваоца стана да на основу отказа уговора о коришћењу стана захтева исељавање из стана носиоца станарског права и других корисника, право које извире из њиховог облигационог односа на које се примењују одредбе Закона о облигационим односима о застарелости потраживања.

Будући да питање рока односно застарелости захтева за извршење правноснажности судске одлуке о исељењу Законом о стамбеним односима САП Војводине није другачије уређено, право повериоца да захтева извршење захтева застарева у року из члана 379. Закона о облигационим односима, па су и судови правилно одлучили усвајајући приговор застарелости и одбијајући захтев за исељење.

Припремио А. Лазовић

ОДЛУКЕ СПОЉНОТРГОВИНСКЕ АРБИТРАЖЕ

НЕОВЛАШЋЕНИ РАСКИД УГОВОРА ОД СТРАНЕ КУПЦА — ПРОДАЈА РАДИ ПОКРИЋА — ПРАВО ПРОДАВЦА НА НАКНАДУ АПСТРАКТНЕ ШТЕТЕ

Тужилац је фирма из САД, а туженик је југословенска радна организација. Тужилац подноси тужбу са разлога што је са туженим имао закључен уговор о купопродаји одређене количине робе. Тужени је био дужан да до одређеног рока отвори акредитив у корист тужиоца, који је затим уговорену количину робе требало да испоручи. Тужилац даље наводи, да тужени никад није отворио акредитив ни преузео спорну ро-

бу, тако да је тужилац, пошто је више пута позвао туженог да поступи у складу са својим уговорним обавезама, извршио продају ради покрића. С обзиром да су се цене на тржишту промениле у моменту продаје, за тужиоца је настала штета, коју он тражи тужбом.

У одговору на тужбу тужени истиче да тужилац нема право на накнаду штете, јер је тужени на време обавестио тужиоца да не може да преузме спорну робу, још наводи да је директно усменим разговорима између представника тужиоца и туженог договорено да се спорни уговор раскине. Према томе, без основа је тужиочево позивање на продају ради покрића и евентуалну накнаду штете. Поред тога тужени сматра да тужилац нема право на накнаду конкретне штете, која се састоји у разлици у цени између уговорене и цене по којој је тужилац продао робу. Сматра да ако би било неке штете тужилац би могао само да захтева апстрактну штету, која се састоји у разлици у цени између уговорене и тржишне цене на дан продаје у месту испоруке.

Тужилац истиче да он сматра да му се може досудити и апстрактна штета, која је иначе већа него конкретна коју он тражи, те стога поставља свој захтев алтернативно. У зависности од схватања већа, тражи да му се досуди или конкретна или апстрактна штета. У прилог своје тврдње наводи да је место испоруке био Њујорк, а да је тржишна цена у месту испоруке била већа него цена по којој је он продао спорну робу ради покрића.

Тужени са своје стране сматра да је место испоруке Ријека, с обзиром да је испорука била уговорена ЦИФ. То значи да тужилац сноси трошкове осигурања и возарине до луке одредишта, а то је по схватању туженог Ријека. Стога сматра да тужилац може да тражи само апстрактну штету и то разлику у цени између уговорене и тржишне цене на дан продаје у Риједи за исту врсту робе. Понавља да је тужени са представником тужиоца усмено постигао договор да се спорни уговор сторнира, а да је тужилац без обзира на то сасвим неовлашћено телексима позивао туженог да отвори акредитив и преузме спорну робу. Такође истиче да је тужилац продају ради покрића извршио после десет месеци пошто је било сасвим јасно да тужени неће извршити уговор а како је цена спорној роби стално падала, то је нанео туженику већу штету него што би је сам тужилац трпео да је продају ради покрића извршио на време.

Тужилац посебним поднеском истиче да уговор никада није био раскинут, ни усмено ни писмено, те да је тужилац све време био у уверењу да ће до реализације спорног уговора и доћи. Наводи да је тужени тек месец дана пре продаје ради покрића децидирано изјавио да је уговор раскинут, те да је тужилац онда одмах извршио продају ради покрића и ничим није туженог довео у неповољнији положај, него напротив, постигао је повољнију цену него што је тржишна, чиме је адекватно штитио интересе купца.

На усменој расправи свака странка је остала код својих навода. Тужени је истакао и то да је тужиочев обрачун погрешан, имајући у виду да је био уговорен ЦИФ паритет, те од тужиочевог захтева треба одбити трошкове осигурања и возарине које овај није имао, те тако његов тужбени захтев мора бити мањи.

Из образложења:

Арбитражно веће је разматрало сва спорна питања међу странкама, и нашло да их треба расправити на следећи начин:

О првом спорном питању, да ли је уговор раскинут споразумом странака или једностраном изјавом туженика, Веће сматра да уговор није раскинут споразумом странака, па ни усмено на састанку између представника странака. И сам туженик не тврди да је међу странкама постигнута сагласност око раскида већ своју тезу заснива на ћутању тужиоца. У том случају ћутање присутног представника тужиоца се не може сматрати његовом сагласношћу да се уговор споразумно раскине. Само ћутање не значи и прихват предлога туженика, јер је то супротно општеприхваћеним правним правилима о пословању у робном промету.

То се нарочито не може прихватити ако касније радње тужиоца изричито очитују његову вољу да се уговор одржи на снази с обзиром да тужилац тим радњама позива туженог да изврши своје уговорне обавезе.

О другом спорном питању, када је туженик раскинуо уговор односно када је свој раскид ваљано саопштио тужиоцу, Веће је констатовало да туженик никад није извршио своју уговорну обавезу о отварању кредита. Пошто туженик то није учинио у роковима предвиђеним уговором, а ни касније, утврђено је да је туженик једнострано одустао од уговора. Спорно је међу странкама да је то туженик учинио. Тужилац тврди да је то први пут учињено телексом од 29. септембра, десет месеци после закљученог уговора, а тужени да је то учинио телексом одмах по закључењу уговора, затим је то усмено саопштио представнику тужиоца на састанку, те да је то дефинитивно потврдио телексом од 6. маја исте године. Веће није усвојило тврђење туженог да је он телексом одмах по закључењу уговора саопштио тужиоцу да раскида уговор. Ово стога што је увидом у телекс, Веће утврдило да туженик само моли тужиоца да размотри могућност снижења цене уговорене робе, с обзиром на њен пад. Молба да се снижи цена не може се ни у ком случају сматрати децидираним саопштењем да се одустаје од уговора, већ само предлогом да се измени једна одредба. Тужилац је тај предлог истог дана телексом одбио.

Арбитражно веће сматра да је туженик своје одустајање од уговора саопштио на састанку усмено представнику тужиоца. Ово се види из чињенице да се туженик у својим телексима после одржаног састанка позива на ово своје саопштење, а и тужилац у свом телексу после овог састанка каже: „ако прихватите извршење ова два уговора, трећи ћемо сматрати сторнираним“. Из овог недвосмислено произлази да је туженик на састанку тужиоцу саопштио да одустаје од уговора, а тужилац новим понудама покушава да одржи уговор на снази. Када би било другачије онда не би имали никаквог смисла, стопирање уговора везивати за прихватање нових понуда. Због тога Веће сматра да се дан одржавања састанка треба сматрати даном када је туженик саопштио тужиоцу да од уговора одустаје, те за тај дан треба везивати и све даље правне последице које такво понашање туженог и све даље радње тужиоца повлаче.

Арбитражно веће такође није усвојило ни тврдњу тужиоца да је уговор раскинут тек телексом од 29. септембра, јер садржински тај телекс као и ранији телекси туженог само потврђују саопштење о раскиду дато на састанку између тужиоца и туженог, дакле много раније.

Веће је такође утврдило чињеницу да раскид уговора није био предвиђен као могућност у спорном уговору, па пошто је туженик уговор раскинуо једнострано он је и одговоран за штету која је тиме тужиоцу проузрокована и коју је он претрпео.

На основу изложеног, Веће је утврдило, да је туженик једнострано и неовлашћено одустао од уговора. Тужилац међутим од уговора није одустао, већ је и даље инсистирао на његовом извршењу. Због тога се овде има применити општа санкција облигационог и трговинског права коју повлачи неиспуњење уговорне обавезе, а по којој страна која је остала верна уговору има право да захтева да јој друга страна накнади штету претрпљену услед неизвршења уговора.

У том смислу, Арбитражно веће је размотрило алтернативно постављени тужбени захтев тужиоца да му се накнади или конкретна штета или апстрактна штета, већ према схватању већа.

Разматрајући захтев да му се накнади конкретна штета, тј. разлика између уговорене цене и оне цене по којој је извршио продају ради покрића, Веће је утврдило да тужиоцу не припада право на ову штету. Веће сматра да је тужилац према опште прихваћеним правилима у трговачком промету био дужан да туженика обавести о намеравању продаји ради покрића. Међу странкама је неспорно да то тужилац није учинио.

По налазу Већа тужилац је такође био дужан да продају ради покрића изврши у примереном року после туженикове изјаве да од уговора одустаје. Како је већ речено, туженик је довољно јасно ставио до

знања да уговор неће извршити, већ на састанку између представника странака. Тужилац је стога требало да у примерном року, као добар трговац и послован човек, изврши продају ради покрића, тј. да предузме све радње како би очувао права друге странке и да би и њу и себе заштитио од даљих губитака. Ово нарочито са разлога, што је вредност те робе била у константном паду, а с обзиром да је та роба масовни берзански артикал, могао се лако наћи купца. Стога Веће сматра да је тужилац могао ту робу продати у року од десет до петнаест дана од дана раскида уговора, а не седам месеци од обавештења туженог да уговор раскида.

С обзиром на то, тужилац не може тражити конкретну штету, јер није испунио ниједан од услова за продају ради покрића.

Арбитражно веће је нашло да, узимајући у обзир све утврђене чињенице, тужилац има право на накдану апстрактне штете, која се састоји у разлици између уговорене цене тој роби на тржишту САД.

Веће је при обрачуну штете коју је тужилац претрпео пошто од тога да се као дан обрачуна апстрактне штете треба узети десети дан од дана када је тужени несумњиво ставио до знања да уговор раскида. Ово са разлога, што је тужилац као добар трговац био дужан да у примерном року од десет дана, предузме све радње за очување својих интереса, али и интереса туженог те да тако спречи настанак даље штете коју је тужилац оправдано могао да очекује, с обзиром на константни пад цене спорне робе на тржишту. Према томе, даљи пад цене робе, после рока у коме је тужилац могао и морао да прода спорну робу, не може ићи на терет туженика. Сам тужилац мора сносити последице свога поступања које није било у складу са правилима робног промета, ако је због тога претрпео већу штету.

Што се тиче цене коју треба узети за основицу за обрачун штете, Веће сматра да то треба да буде средња тржишна цена на америчком тржишту. То значи да Веће није усвојило ни тезу тужиоца да је место испоруке Њујорк, а ни тезу туженог да је место испоруке Ријека. С обзиром да је уговорен ЦИФ паритет без помињања имена луке, Веће сматра да треба узети средњу цену на америчком тржишту као основицу за обрачун штете. При том по схватању Већа, с обзиром на транспортну клаузулу ЦИФ, од цене треба одбити оне трошкове које би иначе сносио тужилац. То су пре свега трошкови укрцавања робе у брод, затим трошкови бродског превоза, те трошкови осигурања робе. Ово нарочито због тога што се увидом у уговор којим је извршена продаја ради покрића види да је у том уговору уговорена клаузула ФОБ, што значи да купац сноси све ове трошкове. Ако се дакле, ови трошкови не би одбили од цене код обрачуна апстрактне штете, онда би они тужиоци били признати два пута. Једном у обрачуну штете, а други пут у самом уговору којим је извршена продаја ради покрића, јер је уговорена клаузула ФОБ.

Према томе Веће је нашло да треба делимично усвојити тужбени захтев, а да свака странка сноси своје трошкове заступања.

(Одлука СТА, 1-258/72)

Припремио Павле Лопичић

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

КАДРОВСКИ СТАНОВИ

Представком је тражено покретање поступка за оцену законитости члана 76. тачка 5. и члана 79. Правилника Радне заједнице ГРО „Југово“ о решавању стамбених потреба, као и за покретање поступка доношења истог Правилника од 26. 9. 1985. године.

Иницијатор је навео да су чланом 76. тачка 5. Правилника из 1982. године међу раднике који имају право на кадровске станове сврстани и